

Denne boken markerer 50-årsjubileet til Norsk trygdemedisinsk forening, med sju historiske kapitler og fire kapitler om veien fremover. De fleste som er opptatt av helse- og sosialpolitikk og medisinsens plass, vil ha glede av mye i denne boken, der hvert kapittel har en egen forfatter. Selve foreningens historie omtales, den trygdemedisinske utvikling, fagoverlegenes plass, kvalitetsutvikling, akademisk trygdemedisin og internasjonalt samarbeid.

Boken gjennomsyres av den humanistiske innstillingen til trygdelegene og en dyp og vedvarende frustrasjon over trygdemedisinerens rolle i det store trygdemaskineriet. For meg var det overraskende å lese så mye åpen og nærmest besk kritikk av selve trygdesystemet fra kolleger som kjenner det godt fra innsiden. Det må innrømmes at dette gjorde lesingen av boken atskillig mer interessant enn jeg hadde ventet.

Kapitlene under overskriften *Fremtidsvyer* var derimot ikke spesielt spennende. Tittelen på boken bærer bud om en vanskelig posisjon for legene når trygden skal forvaltes. Det burde vært mulig, med den liberalistiske og egosentrerte utvikling vi ser i samfunnet i dag, å presentere flere utfordrende scenarier for utviklingen i bruken av medisinsk kompetanse i trygdesystemet.

Boken er illustrert med artige tegninger utført av en av foreningens egne. Layout er innbydende og boken er lettlest. Det er ikke gjort forsøk på å skape noen enhetlig fremstilling, og ikke alle forkortinger er innlysende for den uinnvidde leser. Redaktøren burde ha luket ut et par skjemmende metaforer. Men alt i alt fin innsats og interessant lesing fra en av våre små spesialforeninger.

Pål Gulbrandsen

HELTEF – Stiftelse for helsetjenesteforskning
Nordbyhagen

Om galskap

Blomberg W
Galskapens hus

Utskilling og internering av gale i Norge
1550–1850. 239 s. Oslo: Universitetsforlaget,
2002. Pris NOK 318
ISBN 82-15-00176-9

Bibliotekaren og kriminologen Wenche Blomberg har i denne boken tatt for seg et stykke norsk psykiatri- og sosialhistorie, nemlig utskilling og internering av sinnslidende og problemklientell i perioden fra kort etter

reformasjonen og frem til 1850, dvs. til vi fikk sinnsykeloven av 1848. Boken har form av en historisk avhandling. Forfatteren har trukket frem mye interessant materiale fra

den eldste tiden. Hun gir også en kritisk gjennomgåelse av mer tilgjengelig materiale om dollhus og andre forvaringsanstalter opp mot 1800-tallet, da psykiatrien ble gjenstand for gjennomgripende reformer. Dokumentasjon, henvisninger mv. er meget bra. Dette er således en nyttig bok for den som skal arbeide videre med temaet.

Det er imidlertid forhold som gjør det betenkelig å anbefale boken, spesielt til lesere som ikke er inne i stoffet på forhånd. Fra forlagets vaskeseddel siteres: «Hennes nærmeste anliggende er å se på hvordan en gradvis utskilling av gale skjedde over lang tid, og at en forutsetning for at særanstalter kunne oppstå, var at de gale ble etablert som en egen sosial kategori. Boka er et stykke pionerarbeid innenfor norsk sosialhistorie – et felt som har vært dominert av myter og medisiner!» Her har forlaget simpelthen berørt to av grunnproblemene ved boken:

For det første: Hvem er den sosiale kategorien «gale» som Blomberg skriver om? Av teksten går det frem at hun mener det sosiale sjiktet av syke, fattige, arbeidsledige, psykisk lidende etc. som man fant i det gamle samfunn, en gruppe som også finnes nå i form av «gråsoneklientell», og som hadde – og fortsatt kan ha – dårlig med støtteapparat. Men de «gale» er også de psykiatriske syke som den nye sinnssykeomsorgen skulle ta seg av. At samlebetegnelsen «de gale» dekker en sosial kategori som er veletablert i den sosialhistoriske diskusjonen i Norge, betviles sterkt. Det gjør utgangspunktet for boken svært haltende. Blomberg er åpenbart inspirert av Michel Foucault (1926–84). Foucault baserte mange av sine medisinske og sosialhistoriske betraktninger på oppfatningen om eksistensen av en allmenn og unyansert innesperringspolitikk overfor dem som falt utenfor samfunnet. At ikke alle er enige om at denne grunnforutsetningen for Foucaults resonnementer holder, burde vært diskutert i Blombergs tekst.

For det andre: Det er grunn til å reise spørsmål ved sider av det historiske håndverket. Historiefaget har metodiske arbeidsregler som er like eksakte som i noen naturvitenskap. Det stilles krav til kildeinnsamling, representativitet, kildekritikk, drøfting i relasjon til fortidig og nåtidig kontekst osv. Ens verste fiende skal kunne gjøre undersøkelsen om igjen og komme frem til samme kunnskapsgrunnlag – som basis for egne kommentarer og konklusjoner. Her går det galt for Blomberg. Hun har en forutforståelse som blokkerer. Blant annet selekterer hun på forhånd. På side 17 forteller hun f.eks. hvordan hun bevisst ikke anvender Paul Winge's trebindsverk fra 1913–1917 (1), fordi Winge er lege og dermed part i saken. Hun har en urokkelig grunnholdning som er beskrevet i innledningen, og som grovt sett går ut på at leger bevisst beskriver temaet feilaktig, fordi de benytter historien på en propagandistisk måte til å bygge opp under sin omnipotens og profesjonsutvik-

ling. Dette går også utover personer som vanligvis regnes som psykiatriens foregangsmenn på 1800-tallet, deriblant Frederik Holst og Herman Major. Fra side 102 omtaler Blomberg f.eks. Dollhuskommissjonen og dens innstilling av 1827, en kommisjon der tre av de fem medlemmene var professorer i medisin. Kommissjonen krevde at stiftelser for sinnssvake skulle være administrativt og økonomisk uavhengige. Dette, sier Blomberg, «er et sentralt poeng for medisinerne overalt når de entrer banen og påberoper seg en spesiell ekspertise på området.» Hvem andre var det som hadde den spesielle ekspertisen på området?

Det er også en annen holdning som gjennomsyres Blombergs bok, nemlig at samfunnet har tilbøyelighet til å undertrykke den stakkars offergruppen som er hennes emne. Dette kunne vært nyansert betydelig dersom diskusjonen hadde vært mer utfyllende i forhold til samtidig kontekst i de historiske periodene hun behandler. I våre dager er det f.eks. få gjenlevende som har opplevd perioden før de beroligende medikamentenes inntrøden i psykiatrien. Egentlig burde enhver som beskjeftiger seg med psykiatrihistorie, hatt egne erfaringer med hvordan det var å ta seg av alvorlig syke den gang med deres vold og utagering. Likeledes burde sosialhistorikere ideelt sett også hatt personlige tilknytningspunkter til et samfunn der det ikke fantes noe utbygd omsorgsapparat og hvor ressursene for å løse tilleggsproblemer var begrenset. Bruk av kroppslige virkemidler generelt, herunder frihetsberøvelse, må også sees i forhold til samtidig kontekst, til andre deler av samfunnslivet der det kunne gå hardt for seg, før man legger 2000-tallets målestokk på det man finner.

Blombergs bok er «gammeldags» i den forstand at den, riktignok i avdempet form, gjentar trekk fra det nærmest blinde autoritetsopprør som vi av og til opplevde i 1970-årene. Det finnes medisinhistorisk litteratur fra denne perioden som bare kan forstås ut fra tidsånden. Blombergs arbeid har et visst preg av å være en etternøler i denne sjangeren. Det er synd. For *Galskapens hus* inneholder mye verdifullt og interessant stoff, men forfatteren ødelegger for seg selv med sin dogmatiske tilnærming til temaet.

Øivind Larsen

Oslo

Litteratur

1. Winge P. Den norske sindssygeret, historisk fremstillet. 3 bd. Kristiania, 1913–1917.